

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΪΑΙ.

Τόμος Δ'.

ΑΡΙΘΜ. 4 (76).

Συνδρομή ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου καὶ 1. Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους, ἐξάμηνος μόνον καὶ προπληρωτέα: Πανταχοῦ φράγκ. χρ. 10 ἢ μάγκ. 8.

ΕΤΟΣ Δ'.

τῇ 15/27. Φεβρουαρίου 1888.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

Γεννηθεὶς ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1820 ἄγει νῦν τὸ 68. ἔτος τῆς ἡλικίας του. Τὰ στοιχειώδη μαθήματα λαβὼν ὁ κ. Λομβάρδος ἐν Ζακύνθῳ παρ' οἰκοδιδασκάλου ἀφίκετο τῷ 1843 εἰς Ἀθήνας, ἔνθα περατώσας τὰς γυμνασιακὰς του σπουδὰς διήκουσε τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἡμετέρῳ πανεπιστημίῳ. Τὸ 1847 ἀπελθὼν εἰς Μόναχον ἐτελειοποιήθη ἐν τῇ ἐπιστήμῃ του, ἐπεσκέφθη δὲ διάφορα νοσοκομεῖα τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Ἐπανελθὼν εἰς Ζάκυνθον ἐξήσκησεν ἐπὶ τινα ἔτη εὐδοκίμως τὸ φιλάνθρωπον ἐπάγγελμα, σπουδάζων συγχρόνως τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς πατρίδος του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφορήτου πλέον καταστάσεως τῆς Ἀγγλικῆς ἐπὶ τῶν Ἰονίων νήσων προστασίας, ἤρξατο ἀναπτυσσόμενος ὁ κληθεὶς ριζοσπαστισμός, οὗτινος ὁ σκοπὸς ἦτο ἡ ἀποτίναξις τῆς ἀγγλικῆς προστασίας καὶ ἡ ἑνωσις τῆς Ἐπτανήσου μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς τάσεις ταύτας δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ξένος ὁ κύριος Λομβάρδος· τούναντίον ὑπὸ θερμῆς φιλοπατρίας φλεγόμενος ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς ριζοσπαστικῆς σκηνῆς, ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Ἐντεῦθεν ἀρχεταὶ ἡ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ πολιτικῇ του δράσις, ἥς ἐνταῦθα θὰ δοθῇ εἰκὼν ἀμυδροτάτη.

Ἐν ᾧ αἱ περὶ ἐνώσεως ἰδέαι διετέλουν ἔτι ἐν σπαργάνοις ἐν

ΚΛΕΙΩ. ΤΟΜΟΣ Δ'.

Ζακύνθῳ, καὶ ὀλίγοι ἦσαν οἱ ὑποστηρικταὶ αὐτῆς, ὁ κ. Λομβάρδος κατελθὼν τότε ἐξ Εὐρώπης πλήρης πυρὸς καὶ σφρίγους, διακαιόμενος δὲ ὑπὸ ἰδεῶν φιλελευθέρων καὶ ζωηρότητας, ὅςος εἶνε μέχρι τοῦδε, ἐπεδόθη μετ' ἀκατασχέτου ὁρμῆς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἱερῶν πόθων τῆς πατρίδος του. Λίαν γνωστὸς καὶ δημοτικὸς γενόμενος προϋτάθη, παρὰ τὴν συναίνεσίν του, βουλευτὴς ἐκ τοῦ ριζοσπαστικοῦ κόμματος καὶ ἐκλεγείς τοιοῦτος, παρεκάθισεν ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς

Ζακύνθου εἰς τὴν Ἰόνιον βουλὴν.

Ἡ ἀγγλικὴ προστασία ἐγκαίρως ἐννόησασα τὸν κίνδυνον, ὃν παρεσκευάζον οἱ ριζοσπάσται, καίτοι εὐάριθμοι τότε, δραστηριώτατα ἀντενῆργει πρὸς ἀποκλεισμὸν αὐτῶν ἐν πάσῃ ἐκλογῇ· πλὴν ὁ κ. Λομβάρδος ἀκαταπαύστως ἐξελέγετο. Καλῶς δὲ νοῶν τὴν δύναμιν τῆς δημοσιογραφίας εἰς ταύτας περιστάσεις ἐξέδωκε διαμμένων ἐν Κερκύρᾳ ριζοσπαστικὴν ἐφημερίδα, ἣν ὠνόμασε „Παλιγγενεσίαν“, καὶ δι' ἧς ἐδημοσίευσεν τὰ φλογερώτατα καὶ αὐτόχρημα ἐνδουσιώδη ἄρθρα· σημειωτέον δ' ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ἀπερίγραπτος ὁ κατὰ τοῦ τύπου διωγμὸς τῶν ἀγγλικῶν ἀρχῶν. Ἐν τούτοις ὁ κ. Λομβάρδος ἀγορεύων ἐν τῇ Ἰονίᾳ βουλῇ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 20. Ἰουνίου 1857, ἀν καὶ ἡρῖθμει μόνον τέσσαρας ὁπαδοὺς ἀπροσδοκῆτως στρέψας τὸν λόγον εἰς τὸ τῆς ἐνώσεως ζήτημα,

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

Υπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἑσωτερικῶν.

κατώρθωσεν ὡς ἀληθῆς ταχυδακτυλουργὸς ν' ἀποσπάσῃ ψήφισμα περὶ ἐνώσεως παρὰ βουλῆς σφοδρὰ κεκηρυγμένης κατ' αὐτῆς.

Εὐθύς ὡς ἐγνώσθη τὸ συμβὰν ἀνὰ τὴν πόλιν προὔξεν ἡ καταπληξίς· οἱ βουλευταὶ κληθέντες ὑπὸ τοῦ ἀρμοστοῦ καὶ πικρῶς ἐπιτιμηθέντες ἐτίλλον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῶν δι' ὃ ἐπαθον πάθημα, μάταιαι δὲ ἀπέβησαν καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ ἀρμοστοῦ ὅπως ἐξαφανισθῶσι τὰ πρακτικά, διότι ταῦτα ἦσαν ἤδη μετὰ μίαν ἀπὸ τῆς διαλύσεως τῆς συνεδριάσεως ὥραν δεδημοσιευμένα ὑπὸ τοῦ κ. Λομβάρδου διὰ τῆς „Παλιγγενεσίας“.

Μετὰ ταῦτα ἐπῆλθε διάσπασις μετὰ τῶν ριζοσπαστῶν βουλευτῶν Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας, ἀποτέλεσμα δὲ τούτου ὑπῆρξεν ἡ μεταφορὰ τῆς ἀρχηγίας τῶν ριζοσπαστῶν ἐκ Κεφαλληνίας εἰς Ζάκυνθον. Τὰς ἐνεργείας αὐτῶν διήρθουν ἤδη ὁ κ. Λομβάρδος, πρὸς πλείονα δὲ τῶν ἀρχῶν του διάδοσιν ἐξεδόθη ἐν Ζακύνθῳ ἡ „Φωνὴ τοῦ Ἰονίου“ ἐμπνεομένη καὶ γραφομένη κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπ' αὐτοῦ. Ἀφοῦ οὕτω αἱ περὶ ἐνώσεως ἰδέαι ἐξηπλώθησαν καὶ ἐρρίζωσαν βαθύως, ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐνόησεν τὴν μεγάλην δυσχέρειαν, εἰς ἣν περιήρχετο, ἀπέστειλεν εἰς τὴν Ἑπτανήσον ὡς ἐκτακτον ἀπεσταλμένον τὸν Γλάδστον, ἀφικόμενον εἰς Κέρκυραν κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1858. Ὁ Γλάδστον περιόδευσε τὰς νήσους, ὅπως νοήσῃ τὰ πνεύματα καὶ πείσῃ τοὺς κατοίκους, ὅπως παραιτηθῶσι τῆς ἰδέας τῆς ἐνώσεως καὶ δεχθῶσι μεταρρυθμίσεις, ἀφίκετο καὶ εἰς Ζάκυνθον ἔνθα ἔλαβε διαφόρους μετὰ τοῦ κ. Λομβάρδου συνεντεύξεις, καθ' ἃς οὗτος ἐξέθεσε τῷ Γλάδστον διὰ μακρῶν τοὺς σπουδαιότατους λόγους, δι' οὓς ἦτο ὅλως ἀνέφικτος ὁ μετὰ τῷ Ἑπτανήσου καὶ Ἀγγλίας συμβιβασμός, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς ἐνώσεως ὥριμασε πλέον καὶ ὅτι τὸ διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων ριπτόμενον δέλεαρ οὐδένα ἐπτανήσιον ἦτο δυνατόν νὰ σαγηνέυσῃ. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Γλάδστον διέτριβεν ἐν Ἑπτανήσῳ ἐψηφίσθη καὶ πάλιν ἡ ἐνωσις καὶ ἀπερρίφθησαν αἱ μεταρρυθμίσεις. Οὕτω ὁ Γλάδστον ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν ἀπρακτος καὶ πεπεισμένος ὅτι ἦτο φύσει ἀκατόρθωτος ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἀγγλικῆς προστασίας.

Τέλος ἐπῆλθε τὸ 1862 καθ' ὃ ἐπεφυλάσσοντο διὰ τὴν Ἑλλάδα σοβαρώτατα γεγονότα. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος ἐκείνο ἀγόρευσις τοῦ κ. Λομβάρδου ἐν τῇ Ἰονίῳ Βουλῇ κατὰ τοῦ δεινοῦ εἰσηγητοῦ τῶν μεταρρυθμίσεων ἡ βελτιώσεων, ὡς ὠνομάσθησαν τότε αἱ τοῦ ἀειμνήστου Βράϊλα Ἀρμένη, θὰ μείνῃ ἀξιωματικὸς· ὑπῆρξε οἶονε τὸ προανάκρουσμα τῆς πραγματώσεως τῆς ἐπτανήσιακῆς παλιγγενεσίας. Ἀφοῦ ἀπερρίφθησαν καὶ πάλιν αἱ μεταρρυθμίσεις, ἐψηφίσθη ἡ ἐνωσις πανηγυρικῶς. Μετὰ τοῦ μεγάλου γεγονότος τῆς 10. Σεπτεμβρίου 1862, τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ Ὁθωνος, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἡ παραχώρησις τῆς Ἑπτανήσου εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Οἱ μόχθοι τοῦ κ. Λομβάρδου καὶ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἰδέας ταύτης ἀντημείφθησαν, εἶνε δὲ ἀπερίγραπτος ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας δραστηριότης τοῦ κ. Λομβάρδου. Παράδειγμα ταύτης ἔστω καὶ τὸ ἐξῆς: Ἐπειδὴ ἡ ἀγγλικὴ φρουρά, εἶχεν ἀναχωρήσει ἐκ Ζακύνθου πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ, ὁ κ. Λομβάρδος φοβούμενος παρεκτροπὰς καὶ ἐπεισόδια καὶ τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῇ τῶν κατόπιν κληθέντων Λαζαρόνων ἐτήρησε τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς νήσου καὶ κυρίως τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ, ἐφ' ᾧ οὗτοι διὰ ψηφισμάτων καὶ μεταλλίων ὡμολόγησαν τῷ κ. Λομβάρδῳ τὴν ἐπὶ τούτοις εὐγνωμοσύνην των.

Ἄμα τῇ ἐκθρονίσει τοῦ Ὁθωνος συνεκροτήθη ὡς γνω-

στὸν μεγάλη ἐθνοσυνέλευσις ἐν Ἀθήναις. Ἡνωμένης δὲ οὔσης τῆς Ἑπτανήσου ὤφειλε νὰ μετὰσχῃ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ ἡ Ἑπτανήσος ἐξ ἧς ἀφίκοντο 84 πληρεξούσιοι ἐξ ὧν 70 ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῇ τὸν Λομβάρδον, ἐνωθέντος δὲ τούτου μετὰ τοῦ Κουμουνδούρου ἐπῆλθε τέρμα εἰς τὰς ἐκτροπὰς τῆς ἐθνοσυνελεύσεως καὶ τὰς ἐπαναστατικὰς τάσεις αὐτῆς. Διὰ τῆς συνδρομῆς δὲ αὐτῶν ἐψηφίσθη τὸ σύνταγμα καὶ ἔληξαν αἱ ἐργασίαι τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἐκτιμῶν ὁ Κουμουνδούρος τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Λομβάρδου ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χαρτοφυλάκιον τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας καὶ εἶτα τῶν ἐσωτερικῶν ἐν τῷ πρώτῳ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως σχηματισθέντι ὑπουργείῳ. Τῷ 1867 ὅτε ἡ κρητικὴ ἐπανάστασις ἦτο ἐν τῇ ἀκμῇ διετέλει ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης.

Ἀπὸ τοῦ Κουμουνδούρου ἀπεσπάρθη ὁ κ. Λομβάρδος τῷ 1871 ὅτε ἐνωθέντες πολλοὶ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων πολιτευτῶν, ἐν οἷς ὁ κυρ. Τρικούπης, ὁ κ. Λομβάρδος κτλ. ἐσχημάτισαν τὸ πέμπτον κόμμα. Ἡ δημοτικότης τοῦ κ. Λομβάρδου εἶχεν αὐξήσει τόσο ὥστε τὸ 1871 ἐνῷ δὲν ἐγένετο ὑπουργὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Εἶναι γνωστὰ κατὰ τὸ κατηγορητήριον, ὅπερ ἀπὸ κοινοῦ υπέβαλεν ὁ κ. Λομβάρδος μετὰ τοῦ κ. Δηλιγιάννη ἐναντίον τοῦ ὑπουργείου Δεληγεώργη Ἐπίσης εἶναι γνωστὴ ἡ ἀξιωματικότης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀγόρευσις του, ἐκ μιᾶς ἀποστροφῆς τῆς ὁποίας ἐξεληφθῇ ὡς προτείνων τὴν δημοκρατίαν. Τῷ 1875 σχηματίσαντος ὑπουργεῖον τοῦ κ. Τρικούπης, ὁ κ. Λομβάρδος ἐγένετο ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης ἀναδειχθεὶς εἰς τῶν ἰσχυροτέρων μοχλῶν τοῦ τρικουπικοῦ κόμματος. Ἐκτοτε ὁ κ. Τρικούπης ἀναδεικνύεται κυβερνήτης ὁ κ. Λομβάρδος λαμβάνει τὸ χαρτοφυλάκιόν του. Τῷ 1880 διετέλεσεν ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν, 1882 ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ εἶτα τῶν ἐσωτερικῶν, καὶ νῦν ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν, κατορθώσας ἐν ταῖς βουλευτικαῖς ἐκλογαῖς νὰ ψηφισθῇ ὁλόκληρος ὁ συνδυασμός του.

Ἀπὸ τοῦ 1870 ἀρξάμενος ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1875 ἐκδίδων εἰς φυλλάδια τὰ ἀπομνημονεύματα τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου. Διὰ τούτων θὰ ἐπεχέετο πολὺ φῶς ἐπὶ πολλῶν ζητημάτων καὶ εἶναι διὰ τοῦτο λίαν λυπηρὸν ὅτι ὁ κ. Λομβάρδος ἕνεκα τῶν πολλῶν του ἀσχολιῶν, μόλις 8 φυλλάδια κατώρθωσε νὰ ἐκδώσῃ.

Τὰ κατὰ τὴν συνεννόησιν τοῦ κ. Λομβάρδου μετὰ τοῦ Ὁθωνος, Βίκτωρος Ἐμμανουήλ, Γαριβάλδου καὶ Ναπολέοντος περὶ συγχρόνου ἐξεγέρσεως τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῶν ὑποδούλων ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν δὲν θίγομεν, διότι δὲν ἀπεκαλύφθησαν εἰσέτι.

Εἶνε περιττὸν νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι ὁ κ. Λομβάρδος διακρίνεται ἐπ' ἄκρᾳ τιμιότητι, ρεκτινότητι, ἥτις οὐδέποτε τὸν ἐγκαταλείπει. Καίτοι τοιαύτης ἡλικίας, περιπατεῖ ὡς νεανίας, ὦν κράσεως ὑγιεστάτης, καὶ ἀκούραστος. Εἶνε εἰς τῶν εὐφραδεστέρων ρητόρων του Κοινοβουλίου μας. Τηρῶν τὴν ἐπτανήσιακὴν προφορὰν, εἶναι δηκτικώτατος εἰς τὰς ἀγορεύσεις του, γινώσκει ἀκριβέστατα ἐκάστου τῶν συναδελφῶν του ὁλόκληρον τὸν βίον καὶ τὰ τυχόν ἐπεισόδιά των, ἅτινα μεταχειρίζεται ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ὁμιλίας του πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του. Πρὸς τοῦτο συγχρότατα ἐμπλέκει μετὰ χάριτος καὶ τέχνης καὶ μύθους καὶ παροιμίας καὶ κατορθεῖ πολλάκις νὰ συγκρατῇ ἐπὶ ὥρας τὸ ἀκροατήριον. Ἐχει δὲ μεγάλην εὐροίαν καὶ ταχύτητα λόγου ὥστε ἀποκάνουν καὶ αὐτοὶ οἱ στενογράφοι.

[Ἐξ Ἀθηνῶν.]